

Vorstelijk onthaald

Blijde Intredes in de Zuidelijke Nederlanden tussen 1400 en 1800

Anne-Laure Van Bruaene

Gillis Coppens, een Gentse lakensnijder met een grote toewijding aan de geschiedenis van zijn stad, noteerde op 23 augustus 1582 enkele bijzonderheden in zijn kroniek over de Blijde Intrede van de hertog van Anjou. De Franse prins was die dag ingewijd als nieuwe graaf van Vlaanderen. De voorzichtige Coppens velde geen oordeel over de wenselijkheid van de inauguratie van Anjou (zie verder), maar toonde zich opgelucht dat de intrede zonder al te veel problemen was verlopen. Opvallend is dat hij de organisatoren wel verweet dat er op het podium waarop Anjou zijn eed aflegde geen enkele brandende toorts te zien was. Het geeft meteen aan waar het in deze bijdrage om draait. Blijde Intredes waren in het ancien régime essentiële politieke rituelen. De Blijde Intredes waren 'politiek' omdat ze het contract tussen vorst en onderdanen bezegelden. Het waren 'rituelen' omdat dit gebeurde via een script van vastgelegde handelingen: de vorst legde een vaste route af door de stad waarbij betekenisvolle plaatsen werden aangedaan. Op een publieke plaats legden vorst en onderdanen de wederzijdse eed af. Waarnemers uit de stad en het omringende platteland volgden met argusogen het correcte verloop. Gillis Coppens leert ons dat zelfs een brandende toorts een noodzakelijk onderdeel van het decorum vormde.

Deze bijdrage besteedt aandacht aan de geschiedenis van de Blijde Intredes in de lange periode van de vijftiende tot en met de achttiende eeuw. Eerst geven we een kort overzicht van de traditie van de Blijde Intredes in de (Zuidelijke) Nederlanden en gaan we even in op de moderne historiografie. We willen echter vooral aantonen dat deze politieke rituelen gedroomde studieobjecten zijn voor lokale historici die zo een bijdrage kunnen leveren aan de grotere politieke en culturele geschiedenis. Daarom gaan we in een tweede deel vanuit een lokaal-historisch perspectief in op de bronnen en mogelijkheden. Om te illustreren wat zo'n benadering kan opleveren bespreken we in een derde deel kort de casus van de Blijde Intredes van de hertog van Anjou in Antwerpen, Brugge en Gent in 1582. Voor de meeste vorsten waren de Blijde Intredes wellicht niet meer dan een noodzakelijk kwaad. Voor de onderdanen waren het rituelen die toelieten de vorst in levende lijve te zien, uitbundig feest te vieren, maar ook te negotiëren over de vaak moeilijke politieke verhoudingen met de vorst en onderling.

Tussen hoge politiek en lokale geschiedenis

In de media krijgen we vaak te horen dat vorsten vóór de Franse Revolutie absoluut heersten en de onderdanen weinig of geen inspraak hadden. Wie zich met de studie van het ancien régime inlaat, weet dat dit een zeer eenzijdig beeld is. Uiteraard bestond er geen moderne democratie vóór 1800, maar heel wat historici hebben aangetoond dat van absolutisme ook geen sprake was. De vorsten dienden rekening te houden met hun onderdanen om de eenvoudige reden dat het onmogelijk was over een groot gebied te heersen zonder de steun van plaatselijke kerkelijke, adellijke en stedelijke elites. Die groepen waren gebrand op het behoud en de uitbreiding van hun privileges, een verzameling van rechten en verworvenheden.¹ In het geval van stedelingen ging het bijvoorbeeld om inspraak in belastingheffing, economische bepalingen over markten en productie en garantie op rechtszekerheid, voorrechten die meestal ook de gewone man ten goede kwamen. De onderdanen hadden ook plichten zoals trouw en militaire en financiële bijstand aan de vorst. Rond dit geheel van rechten en plichten sloten vorst en onderdanen een contract. Als de verbintenis verbroken werd, kon dit aanleiding geven tot oproer zoals het voorbeeld van de Nederlandse Opstand (1568–1648) verder in dit artikel zal aantonen.

1 W. Beik, 'The absolutism of Louis XIV as social collaboration', *Past & Present*, 188 (2005) 194–224.

De vorsten dienden rekening te houden met hun onderdanen om de eenvoudige reden dat het onmogelijk was over een groot gebied te heersen zonder de steun van plaatselijke kerkelijke, adellijke en stedelijke elites

Aangezien er geen parlement in de moderne zin van het woord bestond, diende het contract tussen vorst en onderdanen op een andere manier bevestigd te worden. Essentieel was daarom de inauguratie van een nieuwe vorst. In de Nederlanden was dit ingewikkelder dan elders, aangezien er geen koning was die soeverein over het hele gebied regeerde. De titels van hertog van Brabant, hertog van Limburg, graaf van Vlaanderen, graaf van Holland, graaf van Namen, enzovoort waren vanaf het einde van de veertiende eeuw in handen gekomen van één dynastie, met name het huis van Bourgondië dat later opging in het huis van Habsburg. Maar hoewel die titels vanaf de Pragmatieke Sanctie in 1549 in één pakket werden overgeërfd, werden ze tot het einde van het ancien régime als aparte waardigheden beschouwd. Dit wil zeggen dat de vorst zich in de hoofdplaats van elk hertogdom en graafschap diende te laten erkennen en daar telkens moest beloven de privileges van de onderdanen te vrijwaren. Na de afscheiding van de Republiek der Verenigde Provinciën aan het einde van de zestiende eeuw, gebeurde dit weliswaar enkel nog in de Zuidelijke Nederlanden.

Zo'n plechtig eerste bezoek van de vorst(in) noemen we een Blijde Intrede of Blijde Inkomst. Het is goed vooraf even stil te staan bij de terminologie. De term 'Blijde Inkomst' verwijst in de eerste plaats naar een constitutioneel charter uit 1356. Hertogin Johanna van Brabant en haar gemaal Wenceslas bezegelden

toen een document dat enkele belangrijke vrijheden toekende aan de inwoners van het hertogdom Brabant. De historische betekenis van het in principe exclusief Brabants privilege reikt echter veel verder, aangezien de tekst bij politieke crisissen zoals de Nederlandse Opstand of de Brabantse Omwenteling werd aangegrepen als een bewijs dat het gezag van de vorsten in de gehele

Pas in de vijftiende eeuw, toen de Bourgondische dynastie aan de macht was, groeiden de Blijde Intredes uit tot imposante publieke rituelen

Nederlanden voorwaardelijk was en de onderdanen het recht hadden in opstand te komen.² Ten tijde van Johanna en Wenceslas was de inauguratie van een vorst nog een relatief bescheiden ceremonie. Pas in de vijftiende eeuw, toen de Bourgondische dynastie aan de macht was, groeiden de Blijde Intredes uit tot imposante publieke rituelen. Die verliepen steeds volgens een zelfde stramien. De vorst werd plechtig ontvangen aan de stadspoorten, waar hem of haar de sleutels van de stad werden overhandigd. Daarna werd hij of zij door de stad geleid langs straten die versierd waren met gekleurde lakens en langs houten podia met *tableaux vivants* waarin bijbelse, antieke of allegorische figuren werden getoond. In de marge van dit gebeuren werd toneel opgevoerd, werd vuurwerk afgestoken, werden gouden munten aan het volk uitgedeeld – dat telkens repliceerde met *Vive Bourgogne* – en vloeiden wijnfontein. In een wat meer besloten sfeer vonden banketten plaats voor het gevolg van de vorst en de notabelen van de stad.

2 W.P. Blockmans en R. Van Uytven, 'Constitutions and their application in the Netherlands during the Middle Ages', *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 47 (1969) 399–424.

In principe kan enkel het eerste bezoek van de vorst als een 'Blijde Intrede' worden bestempeld. Cruciaal hierbij is de wederzijdse eedaflegging op een publieke plaats, waarbij eerst de vorst belooft de privileges te respecteren en daarna de onderdanen trouw zweren. De term 'intrede' wordt echter ook wel in bredere zin gebruikt om elk plechtig bezoek van de vorst aan één van zijn of haar steden te benoemen. Ook die gewone bezoeken werden immers met steeds meer ceremonieel omgeven. Een ander belangrijk punt is dat het in het grootste deel van de zeventiende en achttiende eeuw niet meer de vorst zelf was die de Blijde Intrede uitvoerde, maar wel zijn of haar landvoogd (of diens vertegenwoordiger). De aartshertogen Albrecht en Isabella lieten zich circa 1600 nog in eigen persoon inhuldigen. Zoals bekend bleef hun huwelijk kinderloos en werd hun lijn niet verdergezet. Voor de Spaanse en Oostenrijkse Habsburgers na hen vormden de Zuidelijke Nederlanden slechts een klein en weinig belangrijk deel van een veel groter rijk. Om allerlei redenen wilden of konden ze de reis niet maken. Wie wel kwam in 1781 was Jozef II, maar de keizer-koster koos ervoor 'incognito' te reizen waardoor hij de tijdrovende en geldverslindende Blijde Intredes kon omzeilen. In 1794 volgde keizer Frans II, die in een ceremonie in Brussel werd ingehuldigd als hertog van Brabant en Limburg. Dit was meteen de zwanenzang van de traditie van de Blijde Intredes, want kort daarop werden de Oostenrijkse Nederlanden bij Frankrijk ingelijfd en kwam een einde aan het ancien régime. In moderne tijden werd de traditie weer opgepikt, denk maar aan de recente Blijde Intredes van koning Filip en

koningin Mathilde. Aangezien het Belgische staatshoofd wordt geacht zijn eed af te leggen in het parlement, hebben deze moderne intredes geen enkele politieke betekenis meer.

De Blijde Intredes in de Zuidelijke Nederlanden hebben heel wat aandacht van historici gekregen. De toon werd gezet in 1984 met een breed opgezet artikel van Hugo Soly, waarin hij een duidelijke evolutie voor de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne periode schetste.³ Tijdens de Bourgondische periode (1384–1482) hadden Blijde Intredes volgens Soly een groot politiek belang. Ze boden namelijk de stedelijke onderdanen de gelegenheid om in dialoog te treden met het hof, bijvoorbeeld door in de *tableaux vivants* langs het parcours te tonen hoe een ideale vorst zich diende te gedragen. Volgens Soly zou het communicatieve aspect na het aantreden van de Habsburgse dynastie (1482–1795) naar de achtergrond zijn verschoven en de vorstelijke propaganda voorop zijn komen te staan. Voorbeelden zijn de Blijde Intredes die keizer Karel V in 1549 liet organiseren voor zijn zoon Filips II en waarin die laatste langs een parcours met triomfbogen als een Romeinse keizer werd ontvangen. Sinds het einde van de zestiende eeuw, toen de macht van de steden in de Zuidelijke Nederlanden na de desastreuze eerste fase van de Nederlandse Opstand was uitgespeeld, zouden de Blijde Intredes niet meer hebben betekend dan spektakel waaraan de massa's zich konden vergapen.

Het aantrekkelijke aan de studie van de Blijde Intredes is daarom dat ze de grote politieke en culturele geschiedenis koppelt aan de lokale geschiedenis

Sinds de baanbrekende studie van Hugo Soly uit 1984 zijn heel wat detailstudies over Blijde Intredes geschreven. Het eenvoudige lineaire schema van communicatie > propaganda > spektakel (grosso modo samenvallend met de vijftiende, zestiende en zeventiende eeuw) is daarbij grotendeels verworpen. Alle Blijde Intredes droegen elementen van propaganda en spektakel in zich. Bovendien blijkt dat communicatie tussen vorst en onderdanen zowel in de aanloop naar de eigenlijke ceremonie als tijdens het ritueel zelf een essentieel kenmerk bleef. Klaas Van Gelder toonde recent aan dat ook in de achttiende eeuw zwaar werd onderhandeld over het precieze verloop tussen de vertegenwoordigers van de Oostenrijkse Habsburgers enerzijds en de Staten van Vlaanderen en Brabant anderzijds. Tijdens de ceremonies werden nog steeds betekenisvolle boodschappen aan het publiek verkondigd.⁴ Dit wil meteen ook zeggen dat alle Blijde Intredes (en aanverwante ceremonies) het verdienen bestudeerd te worden. De precieze machtsverhoudingen tussen de verschillende spelers (hof, stad, provinciale staten, kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders, enzovoort) waren immers telkens verschillend. Het aantrekkelijke aan de studie van de Blijde Intredes is daarom dat ze de grote politieke en culturele geschiedenis koppelt aan de lokale geschiedenis.

3 H. Soly, 'Plechtige intochten in de steden van de Zuidelijke Nederlanden tijdens de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd: communicatie, propaganda, spektakel', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 97 (1984) 341–361.

4 Zie onder andere K. Van Gelder en B. Van Cauter, 'Een publieke ceremonie in een turbulent tijdvak. De inauguratie van Maria Theresia als gravin van Vlaanderen (1744)', *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, 67 (2013) 101–130.

Triomfboog met de riviergod Scaldis (Schelde) uit het festivalboek ter gelegenheid van de Blijde Intrede van Filips II in Antwerpen in 1549
© Universiteitsbibliotheek Gent, Res. 1191.

Bronnen en mogelijkheden

In wat volgt leggen we de nadruk op de lokale bronnen voor de studie van Blijde Intredes. Dit neemt niet weg dat zeker voor de latere periode bronnen van de centrale overheid (bijvoorbeeld de Geheime Raad) of de provinciale overheden (bijvoorbeeld de Staten van Brabant en de Staten van Vlaanderen) interessante informatie kunnen bevatten. Vanaf het begin van de zeventiende eeuw namen de provinciale staten immers de rol van de steden als voornaamste organisator over. In ieder geval is het aangewezen om een gevarieerde onderzoeksstrategie te hanteren. In wat volgt, bespreken we (1) de bronnen die ons inlichten over de praktische organisatie van Blijde Intredes, (2) de bronnen die ons meer kunnen vertellen over het beeld dat de organisatoren zelf wilden creëren en (3) de bronnen die ons meer leren over het werkelijke beeld dat tijdgenoten zich vormden. Ten slotte wijzen we op (4) de mogelijkheden van een ruimtelijke benadering.

PRAKTISCHE ORGANISATIE

Blijde Intredes waren in de eerste plaats grote logistieke evenementen die heel wat praktische organisatie vergden. Tot in de zeventiende eeuw werd de kost hiervan quasi volledig door de stedelijke overheden gedragen. Die kost omvatte niet alleen de ceremonie zelf maar ook de eigenlijke ontvangst van de vorst en zijn of haar hofhouding, met logies, catering, welkomstgeschenken, enzovoort. De ceremonie zelf was meestal een tweedaags evenement met op de eerste dag de plechtige ontvangst en op de tweede dag (eventueel na enkele dagen pauze) de eedaflegging. De opbouw verschaftte heel wat werk aan timmerlieden, schilders en andere ambachtslui die de podia dienden te bouwen, te beschilderen en met stoffen te bekleden, die het hout en de toortsen leverden, enzovoort. Die uitgaven zijn in de stadsrekeningen terug te vinden (bewaard in de stadsarchieven en/of in het Algemeen Rijksarchief). Vaak werd één persoon als ontwerper en regisseur aangeduid en ook hij diende natuurlijk vergoed te worden. De stadsrekeningen zijn dus belangrijke bronnen, met die kanttekening dat ook heel wat taken werden afgewenteld op de ambachtsgilden, schuttersgilden en rederijderskamers. Het is daarom altijd nuttig om na te kijken of die verenigingen ook bronnen hebben nagelaten. Ook kregen de gilden (maar ook wijken die vuurwerk afschoten of toneel speelden) achteraf vaak presentwijnen als dank voor bewezen diensten, zodat het zeker nuttig is die aparte categorie uitgaven in de stadsrekeningen te bekijken.

Naast de stadsrekeningen zijn de stedelijke ordonnanties de belangrijkste bronnen voor de organisatorische aspecten van de Blijde Intredes. Het gaat hier om de mededelingen van het stadsbestuur die publiekelijk werden afgekondigd vanop de pui van het stadhuis, maar ook hun weerslag hebben gevonden in dikke registers. In de eerste plaats dienden de inwoners van de stad op de hoogte te worden gebracht van de nakende intrede. Daar hoorden immers een aantal verplichtingen bij, zoals het vegen voor de eigen voordeur en het versieren van het eigen huis als dit op de officiële route gelegen was.⁵ Ook diende de openbare orde te worden gehandhaafd. Meestal richtten de ordonnanties zich tegen kleine daden van vandalisme (het besmeuren of stukmaken van de podia), maar in politiek gespannen tijden werd elke ordeverstoring met zware straffen bedreigd. De stedelijke resolutieboeken, de stedelijke briefwisseling en uiteraard ook aparte fondsen gewijd aan inhuldigingen en plechtigheden zijn zeker het bekijken waard. Hoewel al heel wat onderzoek is gevoerd naar Blijde Intredes in de Zuidelijke Nederlanden, is aan de organisatorische aspecten het minste aandacht besteed. Hier liggen dus nog behoorlijk wat mogelijkheden open, zoals het zorgvuldig in kaart brengen van de logistieke aspecten, het duiden van de politieke dimensies van de ordonnanties of het vergelijken van uitgaven in de tijd of tussen verschillende steden.

5 E. Lecuppre-Desjardin, 'Grote schoonmaak in de stad. De sanering, beveiliging en ruimtelijke inrichting van de stad naar aanleiding van vorstelijke plechtigheden in de Bourgondische Nederlanden (14de–15de eeuw)', *Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis*, 7 (2002) 19–35.

IDEAALBEELD

Meer aandacht is besteed aan het beeld dat de organisatoren wilden creëren. Zowel de vorst als de eigen burgers dienden 'verleid' te worden door het spektakel en gunstig te worden gestemd voor vooral financiële eisen. Wat de Bourgondische periode betreft, moet de onderzoeker in de eerste plaats steunen op de uitgebreide kroniekverslagen van zowel stedelijke als hoofse signatuur, met dien verstande dat eerstgenoemde doorgaans het meest uitgebreid zijn. De verschillende varianten van de Kroniek van Vlaanderen bevatten bijvoorbeeld lange verslagen van de intredes van Filips de Goede in Brugge in 1440 en in Gent in 1458 (beiden overigens geen Blijde Intredes in strikte zin).⁶ Aangezien het kronieken met een min of meer officieel karakter betreft, lezen we hier weinig kritische noten en kunnen we er vanuit gaan dat het om het perspectief van de stedelijke organisatoren gaat. Zij hadden er immers alle belang bij de naam en faam van de evenementen te bestendigen, naar de vorst maar vooral ook naar de eigen burgers en de overheden van andere steden toe.

De representatieve, propagandistische bedoelingen zijn nog veel duidelijker in het geval van het vele drukwerk dat vanaf de zestiende eeuw verscheen.⁷ Dit drukwerk bestaat in allerlei vormen en afmetingen. Er zijn heel wat kleine pamfletjes met beschrijvingen bewaard, door lokale drukkers op de markt gebracht. De functie is niet altijd even duidelijk. Werden die pamfletten als programmaboekjes gedrukt zodat het publiek langs de intrederoete de betekenis van de verschillende *tableaux vivants* kon duiden? Of werden de drukjes pas achteraf verspreid als een klein aandenken aan het gebeuren? In ieder geval impliceren de goedkope druktechnieken en het ontbreken van illustraties niet dat het hier om volks drukwerk gaat. De pamfletjes zijn eerder te vergelijken

Men moet zich hoeden voor de fout die vele (kunst)historici hebben gemaakt: de festivalboeken tonen net zoals het overige drukwerk een geïdealiseerd beeld dat nogal eens kan afwijken van de werkelijkheid

met onze kranten. Ze hadden maar een beperkte levensduur en hoefden dus niet luxueus uitgevoerd te zijn. Daarnaast bestonden er immers ook duur uitgegeven festivalboeken. Met hun gedetailleerde houtsneden of gravures dienden ze als ware *memoria* aan het eigenlijke evenement.⁸ Ze werden gekocht door individuen maar ook verspreid als relatiegeschenken door de stadsbesturen. Men moet zich hoeden voor de fout die vele (kunst)historici hebben gemaakt: de festivalboeken tonen net zoals het overige drukwerk een geïdealiseerd beeld dat nogal eens kan afwijken van de werkelijkheid. Om een sprekend voorbeeld te geven: de intrede van Karel V en Filips II in Antwerpen in 1549, waarvan een beroemd festivalboek met prachtige houtsneden bestaat, was in werkelijkheid een ritueel in mineur: door de zware regen vielen vele triomfbogen en stellages letterlijk in het water.⁹

6 Het verslag van de intrede van Filips de Goede in Brugge in 1440 is uitgegeven in J. De Jonghe (ed.), *Chronijcke van den lande ende graefscupe van Vlaenderen, gemaect door Jo.r Nicolaes Despars, van de jaeren 405 tot 1492* (Brugge 1837–40) III, 429–443. Het verslag van de intrede in Gent in 1458 is uitgegeven in Ph. Blommaert en C.P. Serrure (eds.), *Kronyk van Vlaenderen, van 580 tot 1467* (Gent 1839–40) II, 212–255.

7 Handige hulpinstrumenten zijn J. Landwehr, *Splendid ceremonies. State entries and royal funerals in the Low Countries, 1515–1791. A bibliography* (Nieuwkoop en Leiden 1971); H. Watanabe-O'Kelly en A. Simon, *Festivals and ceremonies. A bibliography of works relating to court, civic and religious festivals in Europe 1500–1800* (Londen en New York 2000). Belangrijke collecties oude drukken worden bewaard in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, het Museum Plantijn-Moretus te Antwerpen en de Universiteitsbibliotheken te Gent en te Leuven.

8 In de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne samenleving was de *memoria* of herinnering een centraal cultureel gegeven. Het kon gaan om religieuze herinnering (met name het bidden voor de overledenen), maar ook om seculiere herinnering van gedenkwaardige personen of gebeurtenissen.

9 De Nederlandse uitgave van het festivalboek is C. Grapheus, *De seer wonderlijcke schoone Triumphelijcke Incompst, van den hoogh-mogenden Prince Philips, Prince van Spaignen, Caroli des vijfden, Keyzers sone... Inde stadt van Antwerpen, anno M.CCCCC. XLIX* (Antwerpen: Gillis Coppens van Diest voor Pieter Coecke van Aelst, 1550).

Het vele drukwerk behoeft dus ernstige historische kritiek. Hoewel veel van dit materiaal al is gebruikt om het parcours en de scenografie van specifieke Blijde Intredes te beschrijven, zijn er nog vele mogelijkheden, zeker voor wie de periode na 1600 wil bestuderen. Daarnaast komt opnieuw het kostenplaatje in beeld: wie financierde de drukken en in welke oplages kwamen ze op de markt?¹⁰ Ook is het voor de lokale historicus interessant om na te gaan hoe dergelijk drukwerk past in het bredere fonds van een drukker en welke modellen er werden gekopieerd. Naast het drukwerk zijn er overigens (vooral voor de zeventiende en achttiende eeuw) nog veel meer materiële objecten die kunnen gekoppeld worden aan Blijde Intredes en die nauwelijks aandacht hebben gekregen. Een voorbeeld zijn de penningen die geslagen werden naar aanleiding van een vorstelijke intocht en die als aandenken werden geschonken aan de gasten en ook werden verdeeld onder de bevolking. In de penningenkabinetten ligt er dus nog prachtig materiaal te wachten voor de studie van vroegmoderne rituelen. Welke penningen werden er geslagen en voor welke vorsten? In welke mate waren deze penningen stereotiep en imiteerden ze bijvoorbeeld antieke

10 Indien het stadsbestuur financierde, zijn dergelijke uitgaven in de stadsrekeningen te vinden, anders moet men een beroep doen op de archieven van de drukkers (indien bewaard).

Bronzen gedenkpenning geslagen ter gelegenheid van de intrede van Karel V in Doornik in 1531 © Universiteitsbibliotheek Gent.

modellen? Daarnaast worden ook heel wat losse tekeningen en prenten bewaard (bijvoorbeeld in de Atlas Goetghebuer in het Gentse Stadsarchief) en beschikken we over een aantal monumentale schilderijen. Een mooi voorbeeld is het enorme doek van Frans Duchatel in het STAM te Gent, dat de inhuldiging (per procuratie) in 1666 van de Spaanse koning Karel II als graaf van Vlaanderen op de Vrijdagmarkt toont.

PERCEPTIE DOOR DE BEVOLKING

De moeilijkste vraag blijft wat de gewone bevolking van al dit spektakel dacht. We moeten ons ervoor hoeden in één van de twee uitersten te vervallen. Het is weinig waarschijnlijk dat de gewone man/vrouw in de straat werkelijk zo

De moeilijkste vraag blijft wat
de gewone bevolking van al dit
spektakel dacht

Monumentaal schilderij door François Duchatel (1668) van de inhuldiging per procuratie van de Spaanse koning Karel II in Gent in 1666. STAM Gent © foto Studio Claerhout.

enthousiast was als de officiële kroniekverslagen of gedrukte beschrijvingen doen uitschijnen. De vele ordonnanties die voorschrijven hoe men zich moest gedragen spreken boekdelen. Ook morden de ambachtsgilden geregeld over de hoge kosten. Bovendien hebben een aantal mooie studies aangetoond dat Blijde Intredes ook wel eens uit de hand liepen en uitdraaiden op oproer tegen de vorstelijke entourage of tegen de eigen stedelijke overheid.¹¹ Daar staat tegenover dat de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne stedelingen het vorstelijke gezag zelf zelden in vraag stelden. Bovendien werden de wijnfonteinen, gelduitdelingen en het andere vertier wel degelijk gesmaakt. Gelukkig beschikken we over een aantal bronnen die het niet-officiële gezichtspunt documenteren. Dat zijn in de eerste plaats privé-kronieken. Voor Gent bestaan er bijvoorbeeld heel wat memorieboeken en kronieken die zorgvuldig werden bijgehouden door poorters of ambachtslieden.¹² Het gaat hier natuurlijk niet om de onderste lagen van de bevolking. Als men dergelijke kronieken naast de officiële beschrijvingen legt, blijkt toch dat er vaak andere geluiden te horen zijn. Dit is dus een pleidooi om die vaak veronachtzaamde handschriften, bewaard in bibliotheken en archieven, in het onderzoek van de lokale publieke rituelen te betrekken.

11 P. Arnade, *Realms of ritual. Burgundian ceremony and civic life in late medieval Ghent* (Ithaca en Londen 1996) 127–158.

12 A.-L. Van Bruaene, *De Gentse memorieboeken als spiegel van stedelijk historisch bewustzijn (14de tot 16de eeuw)* (Gent 1998).

RUIMTELIJKE INVULLING

De studie van de Blijde Intredes brengt de onderzoeker in aanraking met zeer gevarieerd bronnenmateriaal: rekeningen, resolutieboeken en verordeningen, uitgegeven en onuitgegeven kronieken, drukwerk, prenten en allerhande materiële objecten. Bijzonder aantrekkelijk is de ruimtelijke dimensie van het onderzoek. Door de 'spatial turn' in de sociale wetenschappen besteden historici tegenwoordig niet enkel aandacht aan de factor tijd, maar ook aan gebruik, conceptie en ervaring van de ruimte. Deze invalshoek kan erg mooie resultaten opleveren in het onderzoek naar publieke rituelen. Bij een Blijde Intrede legde een vorst immers een vastgelegd parcours af, waarbij hij of zij een aantal symbolisch geladen plaatsen aandeed zoals de stadspoorten, het stadhuis en de voornaamste kerken en abdijen. Zowel de officiële kronieken als het drukwerk bevatten vaak gedetailleerde beschrijvingen van de route en geven precies aan waar stellages waren opgesteld. Het parcours van een intrede had niet enkel een symbolische betekenis, het beantwoordde ook aan de traditie. Dat wil zeggen dat elke Blijde Intrede in eenzelfde stad in principe hetzelfde parcours volgde. Dat maakt kleine wijzigingen (het overslaan van een bepaalde plaats of het toevoegen van een nieuwe halte) enorm betekenisvol. Door met historisch kaartenmateriaal aan de slag te gaan, kan de onderzoeker zodoende een stukje lokale politieke geschiedenis in één oogopslag zichtbaar maken.

Een voorbeeld: de Blijde Intredes van de hertog van Anjou in Antwerpen, Brugge en Gent (1582)

De casus van de inhuldiging in 1582 van François de Valois, hertog van Anjou (1555–1584), biedt een mooi voorbeeld van de diverse mogelijkheden van het onderzoek naar Blijde Intredes.¹³ De naam doet wellicht niet bij iedereen een belletje rinkelen, hoewel hij weldegelijk twee jaar vorst in de Nederlanden is geweest. We moeten deze episode echter plaatsen in de woelige geschiedenis van de Nederlandse Opstand. In 1581 beslisten de Staten-Generaal om Filips II 'verlaten' te verklaren van zijn heerschappij over de Nederlanden. De Blijde Inkomst van 1356 was één van de privileges die van onder het stof werden gehaald om aan te tonen waarom de 'tyranieke' Filips niet langer kon regeren. Maar geheel in de geest van de tijd betekende dit dat men ook op zoek moest naar een nieuwe vorst. De keuze viel uiteindelijk op François de Valois, de jongere broer van de Franse koning.¹⁴ Iedereen beseftte dat het van cruciaal belang was dat hij snel erkend zou worden door de onderdanen. Dit kon enkel via de organisatie van een reeks Blijde Intredes, met name in Antwerpen (in het hertogdom Brabant)¹⁵ en in Brugge en Gent (in het graafschap Vlaanderen).¹⁶ Die steden waren enkel bereid de hertog van Anjou te erkennen als hij verklaarde zich te zullen houden aan uitgebreide constitutionele bepalingen, ook over de precaire religieuze verhoudingen. Daarenboven stonden de stedelijke overheden, die op dat moment gedomineerd werden door calvinisten, voor de moeilijke taak hun burgers ervan te overtuigen dat de jonge Franse en katholieke Anjou de ideale vorst was.

De meeste hoger genoemde bronnentypes zijn voorhanden voor de Blijde Intredes van de hertog van Anjou in 1582. Een volledig overzicht van de onkosten gemaakt in Antwerpen is bijvoorbeeld te vinden in het register van de Brede Raad. Er werden 24.000 Rijns gulden opzigezet, waarvan de ene helft aan Anjou werd geschonken ter ondersteuning van zijn oorlogsinspanningen en de andere helft werd besteed aan de ontvangst van de hertog en de eigenlijke Blijde Intrede. Men vindt in de rekeningen bewaard in het register van de Brede Raad gedetailleerde betalingen aan ambachtslieden voor allerlei werken en leveringen.¹⁷ Ook de stedelijke ordonnances zijn erg informatief. De Gentse

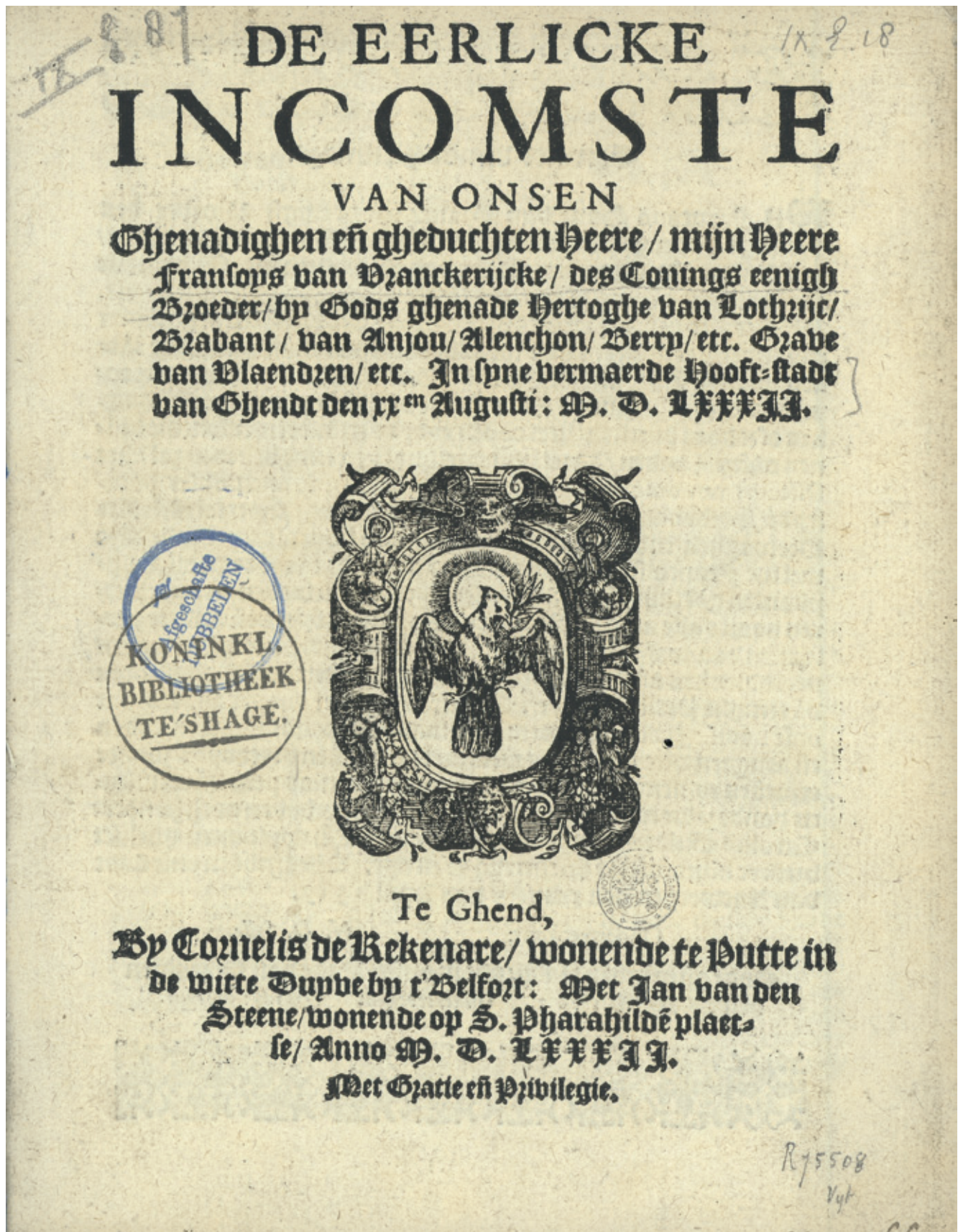
13 Voor een volledige analyse van de intredes, zie A.-L. Van Bruaene, 'Spectacle and spin for a spurned prince. Civic strategies in the entry ceremonies of the Duke of Anjou in Antwerp, Bruges and Ghent (1582)', *Journal of Early Modern History*, 11 (2007) 263–284.

14 F. Duquenne, *L'entreprise du Duc d'Anjou aux Pays-Bas de 1580 à 1584. Les responsabilités d'un échec à partager* (Parijs 1998).

15 Traditioneel maakte een nieuwe hertog van Brabant zijn eerste Blijde Intrede in Leuven, maar die stad was in 1582 in handen van de Spanjaarden.

16 Gent werd beschouwd als de hoofdplaats van Vlaanderen; hier werd de nieuwe graaf van Vlaanderen ingezworen. Als belangrijk economisch centrum werd ook Brugge meestal met een Blijde Intrede vereerd. In Brugge was bovendien de zetel van het Brugse Vrije gevestigd, een machtig plattelandsdistrict.

17 De rekeningen zijn uitgegeven in A. Gielens, 'De Kosten van de Blijde Intrede van den Hertog van Anjou (1582)', *Jaarboek Antwerpen's Oudheidkundige Kring*, 16 (1940) 53–78.

voorgeboden bevatten heel wat bepalingen die het goede verloop van het evenement moesten garanderen.¹⁸ De bewoners werden aangemoedigd de straten schoon te maken, er werden prijzen uitgevaardigd voor de gilden en wijken die het mooiste vuurwerk vertoonden, de notabelen werden opgeroepen te paard te komen voor de plechtige ontvangst en de 52 ambachten en neringen werden opgedragen elk voor een 'schone maagd' te zorgen die langs het parcours de hertog zou verwelkomen. Op de dag van de eigenlijke eedaflegging werden alle burgers die zich konden vrijmaken van de wacht gemaand bij het publiek ritueel aanwezig te zijn en zich daar ingetogen te gedragen. Dezelfde voorgeboden geven ook aan dat de Gentse intrede onder hoogspanning verliep. De week voor de intrede hadden ontevreden Gentenaars immers opruiende pamfletten aangeplakt op de kerkdeuren en rondgestrooid op de hoeken van de straten. Wie zulke oproerkraaiers aangaf, kon rekenen op de aanzienlijke beloning van honderd pond groten.

In de drie steden werden niet alleen inspanningen geleverd om het evenement zelf zo goed mogelijk te laten verlopen, maar ook om de perceptie ervan zoveel mogelijk te sturen. Drukwerk was in die periode het propagandamiddel bij uitstek. Zowel in Antwerpen, Brugge als Gent verschenen kleine, ongeïllustreerd drukjes met een beschrijving van de intrede. In Brugge ging het om een Nederlandstalig drukwerkje, op de persen gebracht door de lokale drukker Thomas Moerman.¹⁹ Zowel in Antwerpen als in Gent verschenen Nederlands- en Franstalige pamfletjes. Zij bevatten allen beschrijvingen van het parcours, van de *tableaux vivants*, van de gelegenheidsgedichten, enzovoort. In Antwerpen werd bovendien een indrukwekkend Franstalig festivalboek gedrukt bij Christoffel Plantijn, dat goed verkocht op de internationale markt. Ook de stad Antwerpen nam een behoorlijk aantal exemplaren af.²⁰ In Gent lagen de kaarten iets anders. Daar maakte de ontwerper en regisseur van de intrede, de befaamde schilder en dichter Lucas d'Heere, voor de hertog van Anjou een gekalligrafeerd en ingekleurd handschrift, dat zich nu in Berlijn bevindt.²¹ D'Heere had evenwel de intentie om dit manuscript te laten bewerken tot een gedrukt festivalboek, een plan dat omwille van de chaotische politieke toestand echter snel werd opgeborgen.

Het is interessant om de tekst van de verschillende handschriften en drukken naast elkaar te leggen. Als we het voorbeeld van Gent nemen, blijkt dat het handschrift van D'Heere (in het Frans) en de vijf pamfletedities (vier in het Frans en één in het Nederlands) nagenoeg gelijk zijn. Lucas d'Heere is dus de intellectuele auteur van alle teksten. Toch brengt een *close reading* enkele betekenisvolle verschillen naar boven. In het handschrift legt D'Heere aan Anjou uit dat de Maagd van Gent, die de personificatie van de stad was, 'belijdenis doet van de gereformeerde religie'.²² Dat wil zoveel zeggen als dat het Gentse stadsbestuur duidelijk maakte dat de stad wel trouw wilde zweren aan de nieuwe vorst, maar niet wilde afstappen van haar calvinistische beleid. In het Nederlandstalige pamfletje wordt die boodschap extra in de verf gezet: 'de professie die se doet van de ghereformeerde religie/ daer se begheert by te blyven'.²³ Die kleine toevoeging is niet toevallig. Het publiek van het Nederlandstalige drukje was namelijk de eigen bevolking, waaraan moest duidelijk worden gemaakt dat katholieke geloofsuitingen nog steeds verboden waren. In Antwerpen had Anjou immers aan de katholieken een kerk ter beschikking gesteld voor de eredienst, een politieke daad die de radicale calvinisten in Gent erg ongerust maakte.

18 Stadsarchief Gent, Reeks 93 nr. 30 (FF), Voorgeboden 1582, 1r°-5r°.

19 *De Heerlicke Incomste van onsen ghenadighen Landtvorst mijn Heere Francois van Franckrijck des Conings eenich broeder, hertoch van Brabant, Gelder, Anjou, Alençon etc., Grave van Vlaenderen, Hollandt, Zeelandt etc. in sijn vermaerde stadt van Brugge den XXVII. dach Julij Anno M.D.LXXXII* (Brugge: Thomas Moerman, 1582). Een moderne editie is beschikbaar in C. Carton, 'Die Heerlicke Incomste van Francois van Frankrijk', *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, 6 (1844) 81-95.

20 *La ioyeuse & magnifique entrée de Monseigneur François, fils de France, et frere vnicque du Roy, par la grace de Dieu, Duc de Brabant, d'Anjou, Alençon, Berri, &c. en sa tres-renommée ville d'Anvers* (Antwerpen: Christoffel Plantijn, 1582). Een facsimile-editie met een goede inleiding is *La magnifique Entrée de François d'Anjou en sa ville d'Anvers*. Anvers, Christoffel Plantin, MDLXXXII. A facsimile with an Introduction by H.M.C. Purkis (Amsterdam en New York [1973]).

21 Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz (verder SMPK), Kupferstichkabinett, hs. 78 D 6.

22 'faict profession de la Religion reformée' (SMPK, Kupferstichkabinett, hs. 78 D 6, f° 5r°).

23 *De eerlicke Incomste van onsen Ghenadighen ende gheduchten Heere, mijn Heere Fransoys van Vranckerijcke, des Conings eenigh Broeder, bij Gods ghenade hertoghe van Lothrijc, Brabant, van Anjou, Alençon, Berry etc., Grave van Vlaendren etc. In syne vermaerde Hooft-stadt van Ghendt den XX Augusti: M.D.LXXXII* (Gent: Cornelis de Rekenare en Jan van den Steene, 1582) s.p.

De drukken die uitgegeven werden naar aanleiding van de Blijde Intredes van de hertog van Anjou geven dus het standpunt van de calvinistische stadsbesturen en hun medestanders weer. Aangezien de meerderheid van de bevolking nog steeds katholiek was, kan men zich afvragen hoe gewone burgers tegenover de inauguraties stonden. Voor deze periode zijn een behoorlijk aantal memorieboeken en kronieken bewaard waarin de auteurs de woelige tijden waarin ze leefden beschrijven. In de inleiding verwezen we reeds naar de voorzichtige maar veelzeggende notitie van Gillis Coppens. Sommige kroniekschrijvers gaven wel uitdrukkelijk hun opinie, zoals de Gentse raadsheer Philips van Campene: 'ô Dwaze Nederlanders, die meinen veel gelukkiger te zullen leven onder eenen vreemden heer, als onder uwen eigen koning, daer zoo wel deze, als de andere, Roomsch catholijk is.'²⁴ De meest opvallende kronieknottie is van de hand van de Brugse katholieke kleermaker Willem Weydts. Hij verweet de calvinistische stadsbestuurders een Frans hart te hebben. Bovendien beschrijft hij hoe op de avond van de Blijde Intrede een vuurwerk werd gehouden met levende katten. Dit was volgens Weydts een valse streek van de geuzen om de katholieken angst aan te jagen: 'kat' was immers een veel gebruikt scheldwoord voor een katholiek.²⁵

Tot slot kunnen we ook het parcours van de Blijde Intredes van 1582 bekijken. Hier is de vraag of de traditie werd gevolgd of dat de revolutionaire stadsbesturen kozen voor een breuk met het verleden. Laten we hier opnieuw het voorbeeld van Gent nemen. Op 20 augustus 1582 maakte Anjou zijn plechtige intrede via de Dampoort. De stoet bestond uit de volgende groepen en personen (van voor naar achter): vendels Gentse soldaten en Zwitserse hellebaardiers, de drie

24 Ph. Blommaert (ed.), *Vlaemsche kronijk, of dagregister van al het gene gedenkwaardig voorgevallen is, binnen de stad Gent, sedert den 15 july 1566 tot 15 juny 1585; onderhouden in 't Latijn door Ph. de Kempenare, overgezet door J.P. van Male, pastoor van Bovekerke* (Gent 1839) 299.

25 E. Varenbergh (ed.), *Guillaume Weydts. I. Chronique flamande 1571–1584* (Gent 1869) 59–60.

Leden van de stad Gent (de poorterij, de weverij en de neringen), de vertegenwoordigers van de kasselrijen van het Brugse Vrije en Ieper, de afgevaardigden van Aalst, Dendermonde, het Land van Waas, de Vier Ambachten, een aantal kleinere steden en de vier Leden van Vlaanderen (Gent, Brugge, Ieper en het Brugse Vrije), de Gentse schepenbank, de Raad van State, de prins van Oranje, de prins van Epinoy en ten slotte, begeleid door de wapenheraut van Vlaanderen, Anjou zelf. Het gevolg trok daarna via de Sint-Jorispoort (eerste *tableau vivant*) langs de Steendam tot aan de Sint-Jacobskerk (tweede *tableau*). Vandaar ging het naar het stadhuis (derde *tableau*) en via de Hoogpoort (triumfboog), Vismarkt en Geldmunt naar het opgeheven klooster van de augustijnen (vierde *tableau*). Ten slotte trok de optocht naar het Prinsenhof (vijfde *tableau* en obelisk).²⁶ Dit parcours was identiek aan dat van de intrede van Karel V en Filips II in dezelfde stad in 1549. Die ceremonie was met vijf triomfbogen weliswaar rijkelijker uitgewerkt, maar precies dezelfde plaatsen werden aangedaan.²⁷ Dit toont aan dat de traditie ook in 1582 van tel bleef, omdat ze het constitutionele belang van de intrede in de verf zette.

Er is wel een belangrijke breuk met de traditie vast te stellen in het parcours op de dag van de eedaflegging, 23 augustus 1582. In 1549 deed Filips II eerst de Sint-Pietersabdij aan, waar de abt de nieuwe graaf van Vlaanderen met het zwaard omgordde. Vandaar ging het naar de Sint-Janskerk (de huidige Sint-Baafskathedraal), waar Filips na het kussen van de relikwieën de eed zwoer op de Gentse privileges. Daarna trok hij naar de Vrijdagmarkt, waar de vertegenwoordigers van de stad en het graafschap trouw beloofden aan de nieuwe graaf.²⁸ In 1582 werd Anjou echter rechtstreeks van het Prinsenhof naar de Vrijdagmarkt geleid. Katholieke rituelen werden absoluut niet getolereerd in het calvinistische Gent. De seculiere tradities werden dus minutieus gevolgd, terwijl de religieuze tradities moesten wijken.

26 W. Waterschoot, 'Vorstelijke intochten 1577-1584', in: J. Decavele (red.), *Het eind van een rebelse droom. Opstellen over het calvinistisch bewind te Gent (1577-1584) en de terugkeer van de stad onder de gehoorzaamheid van de koning van Spanje (17 september 1584)* (Gent 1984) 121-122.

27 *Declaratie van der Triumphe bewezen den Hooghe Gheboren Prince van Spaengien Philips des Keisers Chaertes van Oostenrijk zone binnen der stad van Ghend in Vlaender den XIII Julij Anno M.D.XLIX* (Gent: Cornelius Manilius, 1549).

28 Zie voor de Bourgondische periode, Arnade, *Realms of ritual*, 128-131.

Conclusie

In het verleden hielden historici zich vooral bezig met de politieke aspecten van de Blijde Intredes. Kunsthistorici bestudeerden de iconografie en de vormtaal. Letterkundigen interesseerden zich voor de gelegenheidsgedichten en het theater. Tegenwoordig worden die vraagstellingen meer geïntegreerd doordat onderzoekers de 'performatieve' dimensie benadrukken: Blijde Intredes waren immers politieke rituelen die iets teweeg brachten. Door de wederzijdse eedaflegging bezegelden ze het contract tussen vorst en onderdanen. Een vorst kon maar onbetwist regeren als hij zich in zijn voornaamste steden had laten inaugureren, al werd in de loop van de vroegmoderne tijd het constitutionele belang wel langzaam uitgehold.

Ook andere elementen zorgden er echter voor dat de Blijde Intredes belangrijke rituelen waren, vooral dan vanuit het perspectief van de onderdanen. Door een vaste route aan te houden voor de plechtige ontvangst van de vorst werden de belangrijke politieke en religieuze plaatsen van een stad bezegeld. Bovendien werd zo de traditie in de verf gezet: vorst na vorst hadden dezelfde straten betreden onder het gejuich van hun onderdanen. Zo werd een continuïteit gecreëerd van de graven van Vlaanderen en hertogen van Brabant over de Bourgondische hertogen tot de Spaanse en Oostenrijkse Habsburgers.

Al lieten laatstgenoemden zich quasi steevast door hun landvoogden vertegenwoordigen, de onderdanen stonden er wel op dat de ceremonie plaatsvond. Het stelt het cliché dat de Zuidelijke Nederlanden eeuwenlang door 'vreemde overheersers' werden bestuurd, ten opzichte waarvan de bevolking onverschillig stond, wel zeer in vraag. Zelfs (of precies) in politiek turbulente tijden zoals de Nederlandse Opstand was de Blijde Intrede een essentieel ritueel. De hertog van Anjou was een wellicht bij voorbaat mislukte vorst, maar – zoals Gillis Coppens aangaf – als hij dan toch moest worden ingehuldigd, dan diende dat te gebeuren op een correcte manier die strookte met de traditie. Een brandende toorts was wel de minste eer die men de omstreden vorst kon bewijzen.

Beredeneerde bibliografie

Hugo Soly gaf in 1984 de aanzet voor de historische studie van de Blijde Intredes in de Zuidelijke Nederlanden met zijn nog steeds erg leesbare H. Soly, 'Plechtige intochten in de steden van de Zuidelijke Nederlanden tijdens de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd: communicatie, propaganda, spektakel', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 97 (1984) 341–361. De Amerikaanse historicus Peter Arnade, die sterk geïnspireerd is door de antropologie, gaf een nieuwe wending in P. Arnade, *Realms of ritual. Burgundian ceremony and civic life in late medieval Ghent* (Ithaca en Londen 1996). In deze studie worden niet alleen de Blijde Intredes behandeld, maar het geheel aan politieke rituelen dat vorm gaf aan de relatie tussen de Bourgondische hertogen en de stad Gent. Daarna volgden vele gelijkaardige studies. Zeer belangrijk voor de Bourgondische periode is het werk van de Franse historica Elodie Lecuppre-Desjardin, die gevalstudies verbindt aan een brede reflectie over het laatmiddeleeuwse politieke systeem: E. Lecuppre-Desjardin, *La ville des cérémonies. Essai sur la communication politique dans les anciens Pays-bas bourguignons* (Turnhout 2004). De zestiende eeuw kreeg ook erg veel aandacht, aangezien voor deze periode meer bronnen voorhanden zijn. De theaterwetenschapper Stijn Bussels wijdde een volledige monografie aan de Blijde Intrede van Filips II in Antwerpen in 1549: S. Bussels, *Spectacle, rhetoric and power. The triumphal entry of Prince Philip of Spain into Antwerp* (Amsterdam en New York 2012). Een andere recente, meer rechtshistorische publicatie over deze intrede is: D. De ruysscher, 'Lobbyen, vleien en herinneren: vergeefs onderhandelen om privileges bij de Blijde Inkomst van Filips in Antwerpen (1549)', in: *Handelingen van het XVI^{de} colloquium 'De Brabantse Stad', 's-Hertogenbosch, 14 en 15 oktober 2011. Het Charter van Kortenberg (1312) als inspiratiebron voor stedelijke identiteit en herinneringscultuur in het oude hertogdom Brabant (veertiende-twintigste eeuw)* (Tilburg 2012) 65–79. De rol van de Blijde Intredes in de politiek turbulente tijden van de Nederlandse Opstand staat centraal in een monografie van de kunsthistorica Margit Thøfner en een artikel van mijn eigen hand: M. Thøfner, *A common art: urban ceremonial in Antwerp and Brussels during and after the Dutch Revolt* (Zwolle 2007); A.-L. Van Bruaene, 'Spectacle and spin for a spurned prince. Civic strategies in the entry ceremonies of the Duke of Anjou in Antwerp, Bruges and Ghent (1582)', *Journal of Early Modern History*, 11 (2007) 263–84. Ook aan deze periode gewijd is het artikel van Ann Diels dat bovendien een modelstudie is wat betreft de praktische organisatie van de Intredes: A. Diels, 'Van opdracht tot veiling. Kunstaanbestedingen naar aanleiding van de Blijde Intrede van aartshertog Ernest van Oostenrijk te Antwerpen in 1594', *De zeventiende eeuw*, 19 (2003) 25–54. Voor de zeventiende eeuw kan de studie van literatuurhistoricus Werner Waterschoot als een voorbeeld gelden: W. Waterschoot, 'Eenheid van kerk en staat bij de intrede van kardinaal-infant Ferdinand', *De zeventiende eeuw*, 5 (1989) 21–31. Recent behandelde Klaas Van Gelder de tot dan toe verwaarloosde achttiende eeuw in: K. Van Gelder, 'The investiture of Emperor Charles VI in Brabant and Flanders: a test case for the authority of the new Austrian government', *European Review of History*, 18 (2011) 443–63. Uiteraard zijn dit maar enkele van de vele studies die aan de Blijde Intredes werden gewijd. Zij bieden echter een goede introductie en via hun bibliografie kunnen de vele andere kleinere bijdragen worden opgespoord.

De British Library heeft heel wat festivalboeken uit de eigen collectie gedigitaliseerd en online ter beschikking gesteld. Men kan een kijkje nemen op: <http://www.bl.uk/treasures/festivalbooks/homepage.html>. Ook het prestigieuze boek gedrukt door Christoffel Plantijn ter gelegenheid van de Blijde Intrede van de hertog van Anjou in Antwerpen in 1582 kan er volledig worden doorbladerd.

Biografie

Anne-Laure Van Bruaene is hoofddocent cultuurgeschiedenis van de vroegmoderne tijd aan de Universiteit Gent. Haar onderzoek gaat voornamelijk over de Nederlanden in de periode van ca. 1450 tot ca. 1650. Naast vele artikels en hoofdstukbijdragen publiceerde ze twee monografieën, met name over Gentse stadskronieken in 1998 en over rederijkerskamers in de Zuidelijke Nederlanden in 2008. In 2016 verschijnt een brede synthese over de stadsgeschiedenis van de Nederlanden: Anne-Laure Van Bruaene, Bruno Blondé & Marc Boone (reds.), *Gouden Eeuwen. Stad en Samenleving in de Lage Landen (1100–1600)*. Gent (Academia Press) 2016.